

Lærervejledning til oplæg om privatøkonomi - tjek på kredit, lån og budget

Denne vejledning er målrettet lærere og undervisere, som ønsker at undervise deres kursister om privatøkonomi, lån og budgetlægning. Materialet er målrettet unge kontanthjælpsmodtagere ml. 18-25 år, og er udviklet i samarbejde med Københavns Kommune, center for kompetence og brobygning.

Februar 2014

Penge- og Pensionspanelet er nedsat af Folketinget, og har til formål at fremme forbrugernes forståelse for finansielle emner. Se mere på www.raadtilpenge.dk

Introduktion

- Denne vejledning består af materiale til to oplæg
- Den indeholder forslag til introduktion og spørgsmål til de forskellige slides der indgår i oplæg 1 og oplæg 2
- Varigheden af de to oplæg med de tilhørende opgaver kan variere, afhængig af om alle opgaverne gennemgås
- Til oplæg 1 kan der med fordel afsættes 4 lektioner af 1 times varighed
- Til oplæg 2 kan der med fordel afsættes 2 lektioner af 1 times varighed
- Det anbefales at vente ml. 3-4 uger før oplæg 2 gennemgås, da kursisterne gerne skal have mulighed for at samle deres egne papirer inden de skal lave deres eget budget

Introduktion

- Oplæg 1 indeholder:
 - ”Dig og din økonomi” – som er en test der introducerer kursisterne til emnet
 - Budgetøvelse med indtægter og udgifter – som giver et godt overblik over de forskellige budgetposter, der skal med i et budget
 - Peters budget – som er en budgetøvelse, der fokuserer på at lære at lægge et budget og bruge budgetskaabelonen
 - Mias budget – som er en budgetøvelse, der fokuserer på at lære kursisterne at prioritere i et meget stramt budget
 - Introduktion til kredit, forbrugslån, ÅOP, pengepriser.dk m.m.
 - Forberedelse til oplæg 2

Introduktion

- Oplæg 2 indeholder:
 - Læg dit eget budget – som fokuserer på at lære kursisterne at lægge deres eget budget
 - Opsamling på budgettet
 - Sparetips til et stramt budget – der giver ideer til, hvordan man kan spare hvis man har et stramt budget
 - Link til mere viden om din privatøkonomi

Dig og din økonomi

- Inden vi går i gang med oplægget i dag, skal I lave en lille hurtig øvelse, hvor I tester jeres egen økonomi
- I skal krydse af ud fra, om I har oplevet situationen i løbet af det seneste år (en eller flere gange)
- Bagefter skal I tælle sammen, hvor mange spørgsmål I har svaret ”ja” til
- Hvordan ser jeres økonomi ud?
- Har I brug for et servicetjek, mere overblik eller har I nogenlunde styr på økonomien?

Budgetøvelsen – indtægter og udgifter

- I skal lave øvelsen 2 og 2
- I skal sætte ringe i 3 forskellige farver omkring de forskellige ord (poster), ud fra om I mener, at det er indtægter, faste udgifter eller variable udgifter
- Indtægter er blå, faste udgifter er grønne og variable udgifter er røde
- Bare sæt de farvede ringe omkring de forskellige ord, som I synes de giver mening for jer
- Herefter vises sliden med hvad der hører sammen og deles ud
- Er der noget der overrasker jer?
- Hvor mange havde I ret? rigtigt?
- Er det svært eller ej?
- Er der nogle poster der mangler eller har I talt alt med?

Introduktion til Peters budget

- For at komme mere ind i hvordan et budget ser ud, skal I hjælpe Peter med at lægge budget
- Peter vil gerne kunne leve af kontanthjælpen uden at tage lån, og uden hele tiden have minus på kontoen
- I skal lave øvelsen 2 og 2 ved en computer, og bruge budgetskabelonen på www.raadtilpenge.dk
- Inden I går i gang, skal vi se en lille introduktionsfilm til, hvordan man bruger budgetskabelonen
 - Tryk på ALT knappen +tabulator knappen for at komme tilbage til powerpointen
- Brug ca. 30 min. til at lave Peters budget
- Når I er færdige, så print budgettet ud og tag det med tilbage

Opsamling til Peters budget

- Opsamlingsspørgsmål:
- Hvordan valgte I at prioritere pengene? Kunne I få det til at løbe rundt?
- Var der noget der overraskede jer?
- Del kopi rundt af det udfyldte budget
- Tal fx om hvordan posterne er fordelt og hvad der er skåret væk (fx togbilletter, pizza, Lotto, fitness-abonnement), og hvilke poster der også skal med, men som man måske ikke tænker over (fx opsparing hver måned, renter på kassekredit, udgifter til sundhed/helbred, fødselsdagsgaver mm.)

Introduktion til Mias budget

- For at blive endnu bedre til at prioritere posterne i et budget, skal I hjælpe Mia med at lægge budget
- Vær opmærksom på at Mia har forbrugsgæld, som hun betaler af på hver måned, og at hun også gerne vil have en forsikring
- Lav budgettet og prioriter hvordan Mia skal bruge sine penge
- I skal lave øvelsen 2 og 2 ved en computer, og bruge budgetskabelonen på www.raadtilpenge.dk
- Brug ca. 30 min. til at lave Mias budget
- Når I er færdige, så tag print budgettet ud og tag med tilbage

Opsamling til Mias budget

- Man skal selv finde ud af følgende:
 - Licensen skal deles, så bliver det 101,5 kr. pr. måned
 - Finde familieforsikring til ca. 100 pr. måned pr mand (tjek www.forsikringsguiden.dk)
 - Finde pris på 2 zoners månedskort til ca. 360 kr. pr. måned (tjek www.dsb.dk)
- Men selv om man gør det, så bliver det til minus 1658,50 kr. hver måned!
- Del kopi rundt af dette budget

Opsamling til Mias budget

- Hvor kan Mia ellers spare:
 - Kun bruge 200 kr. pr. mdr. på tlf.
 - Kun bruge 1400 kr. pr. mdr. på mad og lave mere mad selv
 - Få lavet cyklen og spare de 360 kr. på månedskort (kan fx få en ven til at hjælpe med at få lavet cyklen)
- Hvis Mia gør det, så bliver det til stadig til minus 498,50 kr. hver måned! (del kopi rundt af budgettet igen med disse ændringer)
- Først efter 6 måneder, når hun er færdig med at afbetale forbrugslånet på de 1000 kr. hver måned, vil hun have overskud på 501,50 kr. pr måned! Og så vil hun igen have råd til nogle af de ting som hun har sparet væk i denne periode, fx offentlig transport.

Opsamling til Mias budget

- Efter de 6 måneder kan hun begynde at spare op til en fritidsaktivitet, hvis hun da ikke vælger noget gratis
- Er der andet hun kan gøre?
 - Fx undersøge boligsikring, sælge mobilen for at få råd til at få lavet cyklen
- Det er som udgangspunkt et skrabet budget – der er fx ikke medtaget udgifter til biograf, gaver til fødselsdage, tøjvask, cigaretter mm.
- Budgettet er lavet for at vise, hvor lidt der er at gøre med og hvad hun selv kan gøre for at spare, så hun ikke går i minus hver måned. Og så viser det, hvad det gør ved budgettet at have store forbrugslån der skal betales af på hver måned

At købe på kredit

- Hvor mange af jer har prøvet at købe noget på kredit?
 - Fx fladskærm, cykel, møbler, vaskemaskine
- Hvad er jeres oplevelser med at købe på kredit?
 - Nemt/hurtigt/billigt/dyrt/uigennemskueligt?

Hvad er forbrugslån?

- Har I selv eller nogen I kender et forbrugslån? Hvad blev pengene brugt til ?
- Er det godt/skidt, nødvendigt/unødvendigt, smart/usmart, giver det muligheder/begrænsninger?
- Der er forskel på forbrugslån:
 - Du kan optage forbrugslån i banken eller andre steder (fx butikken, internettet, sms)

Ordforklaring – typer af forbrugslån

- Forbrugslån i banken
 - Fx hvis du opretter et forbrugslån i din bank fx til møbler
- Kassekredit i tilknytning til din bankkonto
 - Fx hvis du opretter en kassekredit tilknyttet din bankkonto, hvor du fast kan hæve op til et bestemt beløb (fx 10.000 kr.).
- Udnyttet kreditten på et kreditkort (fx MasterCard, Diners, American Express)
 - Kreditkort er betalingskort, som du kan bruge til at hæve flere penge end der står på din konto, dvs. du kan lave overtræk. Typisk har kreditkort tilknyttet en gratis rentefri kredit på fx 30 dage. Herefter skal du typisk betale renter for den kredit du har udnyttet og betale løbende af på kreditten
- Kontokort (fx til Magasin, H&M, Ikea)
 - Kontokort er kort fx tilknyttet en butikskæde og du får kredit fx 30 dage op til et aftalt beløb, og skal fx betale hele beløbet eller fx 10 % af saldoen tilbage hver måned

Ordforklaring – typer af forbrugslån

- **Kontant udbetalt lån fra finansieringsselskab (fx på nettet)**
 - Kontantlån hos finansieringsselskab er et lån, som du opretter hos en låneudbyder, som ikke er en bank man kan have en konto i. Det kan fx være GE Money Bank, Ekspres Bank, Ikano Bank mv.
- **Varer købt på afbetaling**
 - Varer købt på afbetaling er, hvis du køber en vare på afbetaling i en butik. Fx ved køb af tv, møbler, køleskab mv. - indgår du typisk en aftale med butikkens finansieringsselskab, hvor du afbetaler over fx 12, 24 eller 36 måneder, indtil det aftalte beløb er betalt
- **Sms-lån (på nettet)**
 - SMS-lån er et kontantlån, hvor du sender en låneansøgning via SMS til et finansieringsselskab og hvor du kort efter modtager pengene på din konto
- **Venne/bekendte/familie-lån**
 - Fx når du låner penge af familie/venner. Oftest vil lånet være uden at du skal betale renter

Hvad er forbrugslån og ÅOP?

- Vis eksempler på hvordan forbrugslån kan se ud fx når man søger på internettet
- Gennemgå hvad forbrugslån koster og hvad ÅOP står for og kan bruges til
- Fortæl at ÅOP er ”kiloprisen på lån”
- Vis eksempler på hvor man skal se, for at finde ÅOP for forbrugslån på internettet
- Husk at det typisk er billigst at optage et forbrugslån i banken, frem for at optage lånet i butikken

Info til Pengepriser.dk

- Her kan du sammenligne forskellige lån – se på ÅOP
- Giver godt overblik over, hvad du skal betale for din udlånskonto
- Prøv fx selv at finde din bank og type konto og sammenlign – er den billig, dyr eller midt i mellem?
- Du kan også prøve www.basalindlaanskonto.dk hvis du vil have et overblik over hvad du får i rente på en indlånskonto

Opsamling: Prisen på forbrugslån

- Det koster penge at låne til forbrug
- Tjek ÅOP – jo lavere jo billigere
- Der er forskel på, hvad det koster at låne – det afhænger af lånetype og afbetalingsperiode
- Afbetalingsperioden er de antal måneder du vælger at betale lånet over
- Husk det er altid billigere at betale kontant, end at tage et forbrugslån

Forberedelse til næste gang – oplæg 2

- Næste gang skal kursisterne lægge deres eget budget
- Del sliden med forberedelse ud sammen med sliden over udgifter og indtægter
- Oplæg 2 kan med fordel afholdes fx 1 måned efter oplæg 1, så kursisterne får tid til at bruge Lommebudget app'en eller samle deres bon'er og finde deres tal fra netbank, betalingservice frem
- Se mere om Lommebudget app'en på www.lommebudget.dk og download den gratis i App Store eller Google Play

Oplæg 2: Læg dit eget budget

- I dag skal I prøve at lægge jeres eget budget ved at bruge budgetskaabelonen
- Vi starter med at gense introduktionsfilmen til budgettet
- Find papirer, udprint og bon'er over jeres indtægter og udgifter frem eller find det udfyldte Lommebudget frem på mobilen
- Gå sammen 2 og 2 ved en computer, og hjælp hinanden med at lave hver jeres budgetter
- Brug ca. 50 min. pr budget
- Print jeres budgetter ud og tag dem med tilbage til klassen

Læg dit eget budget - opsamling

- Hvordan var det at lave jeres eget budget?
 - Svært/nemt/overskueligt/forvirrende?
- Var der noget der overraskede jer?
- Kan I få det til at løbe rundt uden minus?
- Er der plads i budgettet til at spare lidt op?
- Vil I bruge budgetskaabelonen eller Lommebudgettet fremover til at holde styr på jeres økonomi?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?

Afrunding: Sparetips til et stramt budget

- Gennemgå de 10 sparetips
 - Hvad synes I om dem?
 - Er det noget I vil overveje at bruge? Eller allerede bruger?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Har I andre forslag til hvordan I kan spare med et stramt budget?

Vil du vide mere om privatøkonomi?

- Tjek www.raadtilpenge.dk og få fx viden om:
 - Når du flytter hjemmefra
 - Når du er ”på røven” som ung
 - Hvis du har gæld og betalingsproblemer
 - Når du venter barn
 - Når du køber bolig

Ekstra materiale om privatøkonomi

- Hvis du har brug for ekstra materiale til at tage temperaturen på kursisternes viden om privatøkonomi, kan du også prøve at bruge Tip en 10'er
- Del Tip en 10'er rundt og lad dem løse opgaven enkeltvis
- Brug ca. 5 min på at løse opgaven
- Tag en snak efterfølgende og del versionen med de rigtige svar ud
 - Var det svære spørgsmål? Noget der overraskede dem?
 - Hvor mange havde de rigtige?
 - Hvad vil de gerne vide mere om?